

لزوم بازتعریف روابط با جمهوری آذربایجان؛ ایران حمایت‌های استراتژیک از باکو را قطع کند

«رودخانه مرزی ارس سالانه صدها هکتار از اراضی ایران را به خاک جمهوری آذربایجان ملحق می‌کند»

احمد اولی‌نسب

خبرگزاری آران/سرویس آذربایجان

اقدام قاطع ایران در بستن مرزهای بیله‌سوار و جلفا بمدت حدود یک هفته به روی کامیونها و خودروهای سنگین جمهوری آذربایجان که در واکنش به ادامه رویکردهای غیردوستانه باکو علیه تهران صورت گرفت، نشان داد که همانطوریکه پیش بینی می‌شد دولت تدبیر و امید قصد ندارد به روند احترام یکجانبه در روابط با جمهوری آذربایجان ادامه دهد. مدت زمان طولانی است که هفته یا روزی نیست که رسانه‌ها خبری درباره اقدامات متعدد ضد ایرانی جمهوری آذربایجان منتشر نکنند. اخباری که از تبلیغات شدید ضد ایرانی در جمهوری آذربایجان، همراهی باکو با تل آویو علیه ایران حتی در ترور دانشمندان هسته‌ای، آزار و اذیت شدید ایرانیان، کارمندان و نهادهای ایرانی در جمهوری آذربایجان، تحریف تاریخ و تمامیت ارضی ایران، میزبانی از گروهک‌های تجزیه طلب ایران و مشارکت در تحریم‌ها در سطحی فراتر از تحریم‌های یکجانبه آمریکا و اروپا حکایت می‌کنند. برغم این اقدامات ضد ایرانی باکو که شمارش آنها از مجال این یادداشت خارج است، سیاست ایران همواره برادری، دوستی و حمایت همه جانبه از استقلال و تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان بوده است. این سیاست از ابتدای استقلال جمهوری آذربایجان تاکنون ادامه داشته است، بعنوان یک نمونه از حمایت‌های استراتژیک ایران می‌توان به ارتباط جمهوری خودمختار نخجوان با جمهوری آذربایجان از طریق خاک ایران اشاره کرد.

نخجوان که از لحاظ جغرافیایی یک منطقه "برون گان" محسوب می‌شود، بر اثر مناقشه قره باغ ارتباط اش با بخش اصلی خاک آذربایجان قطع شده است، بیش از بیست سال است که روزانه حدود دویست کامیون جمهوری آذربایجان از مرز بیله سوار داخل ایران شده و ارزاق، سوخت، و سایر مایحتاج عمومی و مبرم را از طریق مرز جلفای ایران وارد نخجوان می‌کنند، علیرغم مشکلات متعدد زیست محیطی، فنی، انسانی و اجتماعی که کامیون‌های جمهوری آذربایجان برای مناطق و شهرهای مرزی ایران ایجاد کرده اند، تهران هیچگاه جلوی تردد این کامیون‌ها را نگرفته است.

این در شرایطی بوده است که باکو نه تنها حاضر به اذعان به این حمایت استراتژیک تهران از جمهوری آذربایجان نشده است، بلکه با خوردن نمک و شکستن نمکدان، با انواع دروغ پردازیهای رسانه‌ای، ایران را به حمایت از ارمنستان متهم کرده است. در این راستا رسانه‌های جمهوری آذربایجان، ایران را نه بعنوان منجی "نخجوان در انزواء" بلکه حامی ارمنستان تبلیغ می‌کنند. انفعال طولانی مدت کشورمان در بی پاسخ گذاشتن انواع اقدامات ضد ایرانی جمهوری آذربایجان از یک سو و اشتباه محاسباتی باکو مبنی بر اینکه ایران به دلیل درگیر بودن به پرونده هسته‌ای و مسایل خاورمیانه، همچنان رویکرد گذشته را در قبال شیطنت‌های باکو در پیش خواهد گرفت باعث شد که جمهوری آذربایجان پیام جهانی حماسه سیاسی مردم در انتخابات شکوهمند ریاست جمهوری را نشنود و همچنان بر طبل کینه توزی بکوبد. بطوریکه باکو پس از سالها تلاش برای تثویز کردها در ادعای ارضی علیه ایران با تمسک به اصطلاحاتی مجعولی نظیر آذربایجان جنوبی، این بار با اقداماتی نظیر تلاش برای تغییر رودخانه مرزی ارس به فکرتوسعه طلبی ارضی علیه ایران افتاده است.

آنچنانچه آقای حبیب برومند نماینده محترم مردم پارس آباد درمجلس شورای اسلامی در اسفند ۹۱ در مصاحبه با خبرگزاری ایسنا گفته است: «رودخانه مرزی ارس سالانه صدها هکتار از اراضی ایران را به خاک جمهوری آذربایجان ملحق می‌کند.» در چنین شرایطی مدتی است که جمهوری آذربایجان به بهانه ساحل بندی رودخانه ارس تلاش دارد با تغییر مسیر رودخانه و تثبیت تغییرات، مناطق مرزی خود را توسعه دهد.

این موضوع از مصاحبه روزنامه گوندم خبر با راننده تراکتوری که به سمت آن در نقطه مرزی شرور در ۱۴ آبان شلیک شده بود، مشخص است. وی اذعان کرده است که مشغول کرانه بندی ساحل ارس بوده اند، که به رادیاتور تراکتور شلیک شده است. اقدام جمهوری آذربایجان برای باصلاح کرانه بندی ارس، بدون هماهنگی با طرف ایرانی و در نتیجه نقض توافقات مرزی بوده است، کما اینکه در سومین اجلاس گروه کاری رودخانه‌های مرزی ایران و جمهوری آذربایجان در باکو در آبان ۹۱ تاکید شده بود که هرگونه کرانه بندی ساحل رودخانه ارس باید با توافق و نظارت مرزبانان دو کشور صورت بگیرد.

برغم این، باکو در قبال هشدار قانونی ایران بجای روی آوردن به مذاکرات دوجانبه و احترام به توافقات گذشته مرز پلدشت و شاه تختی را بست، تا بزعم خود موضع ناحق خود را به کرسی بنشانند اما آنچنانچه در بیانیه سفارت کشورمان در باکو نیز منعکس شده است، ایران پس از دو روز خویشتنداری و هشدار به اقدام متقابل، مرزهای جلفا و بیله سوار را بست. البته برای اینکه هزاران نفر از مردم شریف جمهوری آذربایجان که روزانه به ایران سفر می‌کنند به سختی نیفتند، دو روز طول نکشید که مرزهای مذکور برای عابران آذربایجانی باز شد اما از عبور کامیون‌های جمهوری آذربایجان به سمت نخجوان جلوگیری شد. در نتیجه صدها کامیون و تانکر بیش از یک هفته در پشت مرزها مانده و قیمت بنزین در جمهوری خودمختار نخجوان از ۵۰ قپیک به ۱۰۰ قپیک (۱ منات) افزایش یافت. در چنین شرایطی بود که مقامات آذری که حاضر نبودند حتی یکبار به حمایت‌های استراتژیک بیست ساله ایران از جمهوری آذربایجان اذعان بکنند، حرف‌هایی را به زبان آوردند که برای مردم جمهوری آذربایجان واقعا تازگی داشت.

از جمله علی‌حسن‌اف رئیس بخش سیاسی و اجتماعی ریاست جمهوری آذربایجان در مصاحبه با خبرگزاری آرا گفته است: «ایران به

خوبی می داند که مردم نخجوان برای تردد به ایران وابسته اند، اگر یک روز مرز بسته شود یعنی اینکه نخجوان یک روز سوخت، ارزاق و مایحتاج اساسی را نخواهد داشت.» تازگی این حرف ها برای مردم جمهوری آذربایجان از آن جهت بود که بیست سال است به دروغ به آنها القاء می کنند که اگر یک روز ایران مرز خود به روی ارمنستان ببندد ارمنستان در مناقشه قره باغ تسلیم جمهوری آذربایجان می شود.

علی ای حال اگرچه بدنال مذاکرات انجام شده مرز های جلفا و بیله سوار پس از حدود یک هفته به روی کامیون های جمهوری آذربایجان باز شد اما می توان با ارزیابی کم و کیف روابط دو کشور پیش بینی کرد که این اقدام تهران، موقت بوده و جمهوری آذربایجان از این پس برای ادامه بهره مندی از حمایت های استراتژیک ایران که ارتباط با نخجوان تنها یکی از آنهاست، باید در رویکرد ضد ایرانی خود تجدید نظر کند و به حمایت از تجزیه طلبان و فشار به نهادها، کارکنان و ایرانیان مقیم جمهوری آذربایجان پایان دهد. احترام متقابل بر روابط ایران و جمهوری آذربایجان نیز زمانی حاکم خواهد شد که باکو روابط خود با تهران را در بخشهای مختلف خصوصا رسانه ای، اقتصادی و فرهنگی و امنیتی از نو و بر اساس خواست مردم جمهوری آذربایجان نه بازیگران فرامنطقه ای باز تعریف کند.

کافی است که نگاه کوتاهی به رویکرد بازیگران منطقه ای و فرامنطقه ای درقبال جمهوری آذربایجان از دو ماه قبل از انتخابات ریاست جمهوری ۱۷ مهر تاکنون انداخته شود، تا عمق سردرگمی و ناکامی سیاست خارجی جمهوری آذربایجان مشخص گردد. باکو قبل از انتخابات ریاست جمهوری با دادن امتیازات انرژی به امریکا، روسیه و اروپا در قالب باصطلاح قراردادهای نفتی کوشید حمایت آنها را جلب کند، اما امریکا و اروپا با انتقاد از انتخابات، سعی کردند که باکو را در سطح بین المللی رسوا و منفعل سازند. روسیه نیز با فشار به بیش از دومیلیون مهاجر آذری و اعلام علنی حمایت نظامی از ارمنستان در صورت شروع مناقشه قره باغ و اقدامات مشابه دیگر پاسخ امتیازدهی باکو را داد. جمهوری آذربایجان سردرگم از این شرایط بار دیگر و به ناچار به سوی ترکیه که تاکنون دهها امتیاز انحصاری از باکو اخذ کرده است، رفت. در این راستا هفته گذشته اولین سفر الهام علی اف در دوره سوم ریاست جمهوری به ترکیه انجام شد، این سفر از سر ناچاری در شرایطی صورت گرفت که مخالفان غربگرای دولت باکو در قالب ائتلاف نیروهای دموکراتیک در تظاهراتی ضد دولتی که پس از انتخابات ریاست جمهوری در باکو برگزار کردند، پرچم بزرگ ترکیه را برافراشته و زیر آن پرچم شدیدترین توهین ها را نثار دولت باکو کردند اما آنکارا سکوت کرد. جالب اینکه یک روز پس از سفر الهام علی اف به ترکیه، وزیر امور خارجه ترکیه از همتای سوئیسی خود خواست، که به عادی سازی روابط این کشور با ارمنستان یعنی دشمن جمهوری آذربایجان کمک کند.

همگی اینها به همراه تندتر شدن لحن ایروان در مناقشه قره باغ نشاندهنده بن بست در سیاست خارجی دولت باکوست. تجارب گذشته نیز نشان می دهد که دربوزه گی از صهیونیست های غرق در بحران نیز نخواهد توانست باکو را از این بن بست خارج سازد. کما اینکه امتیازات ۱۵ سال اخیر باکو به صهیونیست ها در عرصه های انرژی، امنیتی و نظامی حتی نتوانسته نتایج جزئی نظیر تلاش لابی صهیونیستی در امریکا برای لغو مصوبه ۹۰۷ کنگره (مصوبه سال ۱۹۹۲ مبنی بر تحریم کمک مالی امریکا به جمهوری آذربایجان) را بدنال داشته باشد. بدیهی است ادامه این روند هر چه بیشتر دولت باکو را با بحران پاسخگویی مواجه خواهد ساخت. بن بست کنونی سیاست خارجی جمهوری آذربایجان، اشتباه بودن رویکرد باکو درقبال تهران را نشان می دهد. با توجه به نقش ایران درموازنه قوا در قفقاز، شکی نیست که قطع حمایت های استراتژیک ایران از جمهوری آذربایجان می تواند تبعات بسیار فراتر از آنچه که دولتمردان آذری می پندارند، برای این کشور داشته باشند. با توجه به رویکرد دولت تدبیر و امید در عرصه سیاست خارجی، باکو درباره ایران بر سر دو راهی انتخاب قرار گرفته است، باکو می تواند باتوقف اقدامات ضدایرانی و تصحیح رفتارهای گذشته خود موجب شکل گیری روابط مستحکم و دوستانه براساس احترام متقابل شود و یا اینکه می تواند با ادامه رفتارهای گذشته خود، موجب توقف حمایت های استراتژیک تهران گردد. /خ
پایان پیام.